

RÉVAY FERENCZ SZKLABINAI KÖNYVTÁRA 1651-ben.

Közli: **Báró Mednyánszky Dénes.**

A »Magyar Könyvszemle« egyik feladatául tűzte a hazánkban hajdan létezett könyvtárak nyomdokainak felkutatását s mind azon adatok gyűjtését, melyek azoknak állapotát s tartalmát közelebb felderíthetik, mert ebből nem pusztán bibliographiai ismeretünk gyarapodása meríthető, hanem az illető kor s tulajdonosok műveltségi állapotára is némi következtetés visszatükröződik annak vizsgálásából, milyen s mennyi készlettel rendelkeztek az ily szellemi tárházak, melyek az illető adott esetben szolgáltatták igény — vagy szükségnek a kívánt litterariai segédeszközöket. Ezen irányban nem jelentéktelen azon terjedelmes — habár sajnálatunkra nem eléggé értelmesen szerkesztett — lajstrom, melyet közlő ezennel bemutatni bátorodik; annak bírálatát és tüzetesb elemzését a »Magyar Könyvszemle« tudós szakmunkásainak illetékesb avatottságára bizván.¹⁾

Az iromány maga, mely e könyvjegyzéket tartalmazza, kevés adatot nyújt történeti s egyéb részletek tekintetében. A könyvtár birtokosáról tudjuk, hogy Révay Ferencz királyi tanácsos már 1622-ben Thuróczmegye főispánja, és 1656-ban meghalt. Úgy látszik, hogy huzamosb dolga volt fiaival egyezkedni örökségükre nézve, és ezen tárgyalások folyamában s céljára eszközöltetett ama királyi parancs, mely egyebek közt elrendelte e könyvtár leltározását is, mi megtörténhetvén az eredmény a Relatoria levélbe foglaltatott.

¹⁾ A nagyon röviden közölt könyvvezímetek, alább szerkesztői jegyzetben kiegészítjük, a többieket olvasóink úgy is ki fogják találni. Szerk.

Ezen oklevél latin szövege szóról-szóra így hangzik :

»Nos Conventus Ecclesiae Beatae Mariae Virginis de Thurócz memoriae commendamus tenore presentium quibus expedit universis. Quod nos Sacratissimi Principis ac Dni Dni Ferdinandi Tertii Dei gratia Electi Romanor. Imperat. semp. Augusti ac Germaniae Hung. Boh. Dalm. Croatiae Slavoniaeque Regis Archiducis Austr. Ducis Burg. Brabantiae Styriae Carinthiae Carnioliae Marchionis Moraviae Comitibus Habsburgi Tyrolis et Goritiae etc. etc. Dni Dni nri clementissimi Exhibitoriae simul et Praeceptoriae pro parte Magistorum Dnorum Stephani Nicolai Danielis et Emerici Révay de ead. Repertorum Comitum Cott. Thurócz in castro eiusd. Mattis Caes. & Regiae Eberstorff die 10. Mens. Sbris in Anno Dni 1651. nunc curr. proxime praeterite confectis et emanatis clause ab extra in superiore earum margine sigillo pfatae Sac. Caes. & Reg. Mattis secreto impressove comunitas, nobis praeeptorie sonantibus et directis honore et reverentia quibus de cuit accepimus in hac verba : Ferdinandus Tertius Dei Gra Elect. Rom. Imp. semp. Aug. ac Germ. Hung. Boh. Dalm. Cro. Slav. &c. Rex A.DAustr. Dux Burg. Brab Styr. Carinth. Carn. March. Morav. Comes Habsburgi Tyrol & Goritiae — Fidelibus nris honorabilibus Conventui B. V. de Thurócz — Salutem et gratiam. — Fidelitati vrae harum serie firmiter committimus & mandamus quatenus certas alias litteras nras mandati praeeptorii die & loco datarum presentium clause sub secreto sigillo nro confectas nomine et pro parte fidelium nrorum Magistorum Stephani Nicolai Danielis & Emerici Révay de eadem emanatas ac fidei itidem nro Magistro Francisco Révay per vestrum testimonium fidedignum exhiberi et praesentari eundemq. quatenus se benigno mandato nro absque ulla procrastinatione omnimodo accomodare velit serio admoneri faciatis. Qui quicque (fa)cta earundem dixerit fecerit et responderit ubi idem testimonium vnum vobis suomodo retulerit per solitas litteras vras Relatorias sub sigillo vro Conventuali et authentico praenotatis Stephano Nicolao Danieli et Emerico Révay iurium eorundem futuram ad cautelam extradare debeatis. Et nihilominus certam etiam Bibliothecam in Arce Sklabina ac Cott. Thuroczens. habitam inventare debeatis et teneamini, — Secus non facturi. Datum in Castro nostro Eberstorff

die 10. Mens. 8bris Ao. Dni 1651. — Unde nos praeinsertis firmissimis commissionibus et mandatis praeattacta Sac. Caes. Reg. Mattis nobis factis humilime morem gerere volentes ad instantiam Mgfcorum dnorum Stephani Nicolai et Danielis Révay cum praescriptis litteris ejusdem Mattis mandati praeceptorii clausis sub secreto sigillo Pfatae Mattis Caes. Reg. confectis necnon pro parte memoratorum dnorum Stephani Nicolai Danielis & Emerici Révay de eadem emanatis ac Spbli & Mgfcio Dno Francisco Révay exhibendas unum e medio nri honorabilem videlicet Martinum Dragowith presbyterum socium fratrem et Conventualem nrum nro pro testimonio fidedignum duximus esse transmittendum. Qui tandem exinde ad nos reversus nobis sub juramento suo in Generali R. Decreto superinde expresso retulit isto modo: Quod ipse feria quarta post dominicam vigesimam primam Pentecostes venisset in possessionem Bicsicza et comparuisset in Curia dicti Mgfcii dni Francisci Révay ibidem extracta in Cott. Trenchiniensi existente habita. Elbi eadem feria 4. post domin. 21. Pentecost. memorato Mgfcio dno Francisco Révay personaliter repertum dictas litteras annotatae Sac. C. R. Mttis mandati praeceptorias exhibuisset ac praesentasset, eundem quatenus de benigno mandato Suae Mttis absque ulla procrastinatione omnimodo accomodo et serio admonuisset. Qui ad contenta earundem scriptotenus sese resolvisset. Sac. Caes. Reg. Mttis dni dni mei clement. hoc benignum mandatum mihi praeceptorie sonans cum summa reverentia et honore accepi eiusdemque benignis contentis me humilime accomodare volens in negotio premissis hancce do Suae Mtti sacr. scriptotenus demisse informationem. Actum in Curia nra Bicsicze die 25. 8bris Ao Dni 1651. — Quam quidem iufornationem scriptotenus Pfato testimonio nro exhibitam cum hisce Relatoriis memoratis Magfcis (dominis) Stephano Nicolao et Danieli Révay transmisimus Suae Sac. C. R. Matti humilime assignando. Praeterea idem Testimonium nrum juxta continentias Pscripti mandati et Praeceptorii retulit nobis: Quomodo ipse in Anno Dni 1651. nunc curr. feria 3. post domin. 22. Pentec. venisset ad Arcem Sklabina, in Cott. Thurócz. existentem habitam ibidemque vigore earundem litterarum Suae Mttis Praeceptoriarum Pdici Mgfcii Dni Francisci Révay Bibliothecam inventasset et libros in eadem repertos hoc modo conscripsisset. «

1. Liber Imperatorum Romanorum omnium oriental. et occidental. verissimae imagines. 2. Missalia duo Romana. 3. Prima 2-dae partis Sumae Theologiae de Aquino. 4. Polianthea. 5. Cornucopia. ¹⁾ 6. Surana in libros resolution. 7. Prologus sacror. libror. 8. Theses sive conclusion. materiar. 9. Juris digesti. 10. Opera Boetii. 11. Proemium Phisicor. 12. Lexicon. 13. Divi Epiphanii. 14. Opera Plutarchi. 15. Opera Justiniani Principis. 16. Repertorium Sententiar. 17. Opera Ciceronis. 18. Opera Aurelii Augustini. 19. Opera Aristotelis. 20. Tomus 4tus Augustini. 21. De Republica Ecclesiastica. 22. Martini Cromerj. ²⁾ 23. Concilior. Tomus secundus. 24. Sacra Biblia. 25. Xenophontis Imperator liber. 26. Juris Civilis in 4 partes distin.	27. Tomus sextus Augustini. 28. Tomus secundus Augustini. 29. Tomus quintus Augustini. 30. Nicophori Bizantini 31. Chronologia. 32. Vitae Caesar. ³⁾ 33. De Republ. Ecclesiastica. 34. Statuta Regni Bohemiae. 35. Unus liber vacuus. 36. Historiae Germanicae. 37. Divi Caely Cipriani. 38. Infortitiatum (?) 39. Institution. Authenticae Codicis libri tres Fender. 40. Loci comunes Sacri et Prophani. 41. Divi Francisci Diaconi (?) 42. Digestum novum. 43. Decretum. 44. Decreta Patrum sive Discordia discordan. Canones in suis apparatus. 45. Alberici Arestate Dictionar. 46. Tomus primus Augustini. 47. Sextus et Clementinae detortus. 48. Pauli Jovj tomus primus. 49. Pariter Pauli Jovj tomus primus. 50. Antonii Bonfinij rerum hungar. decades quatuor.

¹⁾ Valószínűleg Nicolai Perotti: Cornucopiae sive lingae latinae commentarii, című munkája, melyből több kiadás ismeretes. Sz e r k.

²⁾ Cromerusnak 1555–1568 közt négy munkája jelent meg. Melyik volt ezekből a könyvtárban? Sz e r k.

³⁾ Alkalmasint Suetonius.

51. Scriptura Mathiae Regis. ¹⁾	78. Eutropij insigne volumen.
52. Sextus Clemens extravagans	79. Tomus Tertius Mar. Tul. Ciceronis.
53. Dictum vetus.	80. Petri Lompardi (Igy)
54. Codex imperator. divi Justiniani.	81. Distinctio prima.
55. Proemium in libros 4: in uno volumine.	82. Statuta omnia R. Poloniae.
56. Prologus in libros tres.	83. Inventar. eorum que in operibus Gerzonis continentur.
57. Liber germanicus sine media copert.	84. Secunda Secundae partis Thomae Aquinatis de ordine Praedicator.
58. Flavii Josephi.	85. Compendium morale.
59. Duo epitetor. Tomi.	86. Polianthia per Dnicum nonum edita.
60. Penthatheucus.	87. Tertia pars S. Thomae Aquini.
61. Liber Justi Lipsy.	88. Theses sive conclusiones materiar. Juris.
62. Observationes in Marc. Tull. Ciceronem.	89. Prawa a Zrizeny Zemske Kralowstwy Czeskeho.
63. Chronicor. Turcicor.	90. Pazmany liber.
64. Postilla Germanica.	91. Historiae Augustini Confessoris.
65. Tomus primus Paraphraseor.	92. Moralia S. Gregorii in Job.
66. Proemium D. Thomae Aquinatis.	93. Tractatus Magistri Joannis.
67. Prima pars S. Thomae de Aquino.	94. Epitomes.
68. Liber Germanicus.	95. Scriptor. miscelgneorum Juris civilis interpretationes.
69. Primae decadis liber primus.	96. Thesaurus Politicor.
70. Registrum hujus Operis.	97. Libellus Italicus incerto auctore.
71. Decretalis Gregorij Papae.	98. Conciones sive orationes.
72. Concilior. Tomus primus.	99. De optimo Reipubl. statu.
73. Decimus Tomus Augustini.	100. Questiones et Decisiones Physicales.
74. Philippi Beroaldi.	
75. Hyeronimus Synarziticus.	
76. De Summa Trinitate et fide Catholica.	
77. Cosmographiae universalis libri in uno codice compacti.	

¹⁾ Mátyás király bibliája. Valószínűleg azon könyvekből, melyekről Thallóczy Lajos tudós barátunk a »Könyv-Szemle« 1877-iki folyamában értekezett.

101. Decima pars libror. divi Augustini.	127. Tractatus de publica parte Andreae.
102. Stella benedictae Mariae virgin. ejus.	128. Gal de pignoratitionibus.
103. Liber germanicus de rebus bellicis.	129. Joannis Velentior . . . rij.
104. Caroly Sigonij.	130. Liber Greczerus.
105. Prologus in Bibliam.	131. De Magistratu Politico.
106. Proemium.	132. Oratio Funebris de D. Maximiliano.
107. Articuli Dnor Baronum.	133. Apodoxis Catholicae Doctrinae.
108. Glossa Gedinarium (?)	134. Crispi Salustii.
109. De generatione Hunnor.	135. Colloquium de norma Doctrinae.
110. Acta Romanor.	136. Rerum praeclare gestar. Imperator.
111. Institutiones grammaticae.	137. Continuatio Operis Collectanei Epistolar. Turcicar.
112. Oratio contra Philippum.	138. Machiauelus de republica.
113. Joannis Rivy.	139. Opus chronologicum sacri scriptura.
114. Tractatus Lucae Siluy ad Regem Poloniae.	140. Cura Regia seu consolatio paterna.
115. De Rege et Regis Institutione Liber primus.	141. Defensio Theologiae S. Thomae.
116. Tipographus Germanicus.	142. Troporum Schematum.
117. Hyeronimi Osory Lusitanÿ.	143. Comentarius Nicolai Hemingij.
118. Epitomes historiae Ecclesiasticae Centuria quarta.	144. Livij Tomus primus.
119. Liber Germanicus Bericht.	145. De sanguine e vena misso judicium.
120. Suscitabulum Vitrebergij Jubilei.	146. Nicodemi Perisschlini Poeta.
121. Scipionis Aminati.	147. Annotationes in universam logicam.
122. Herodoti halicarnasei historiae liber nonus.	148. Disputationes Theologicae manuscriptae.
123. Commentaria in libros manuscriptorum.	149. Joannis Dubravij Olomuczens.
124. Historiae Ecclesiasticae Centuria 16.	150. Epistolar. Pauli Manutij.
125. Consensus orthodoxae Sacri Scripturae.	
126. Historiae Ecclesiasticae Centuria quinta.	

151. Casparis Barchinij (?)	177. Libellus Italicus secundus.
152. Crispi Salustii.	178. Galateus. ¹⁾
153. Catholicus Haereticorum.	179. De expresso Dei verbo.
154. Justi Lipsij Centuriae duae.	180. Danielis Hoffmanij.
155. Orationes Argenteae.	181. Philippi Melanthonis.
156. Jacobi Chuzavij novellae observation.	182. Homiliae breves et utiles.
157. Pars secunda de statu Reipubl.	183. Institutiones Juris Civilis.
158. Compendium Academiae Argentorator.	184. Apodoxis Catholicae Doctrinae Germanicae et Latinae.
159. Liber germanicus Arczenejgh.	185. Articulus de provident. Dei.
160. Instrumentum cessionis.	186. Flavii Vegeti.
161. Epitomes historiae Ecclesiasticae Centuria prima, secunda et tertia.	187. Aulij Gellij.
162. Justiniani Institution. libri quatuor in uno volumine.	188. Enchiridion Controversiar.
163. Mercurij gollobelici.	189. Totius Philosoph. humanae.
164. Onosandri Graeci authoris.	190. Observationes Castrensium.
165. Isagoge.	191. Sera Civitatis.
166. Marci Fabij.	192. Pericope Evangelior.
167. Petri Rami.	193. Az Romai Babilonak keöfalaj. ²⁾
168. De Statu Religionis et Reipubl.	194. De Feudis libri 5 in uno volumine.
169. Matthiae Dresserij.	195. Annotationes in Grammaticam.
170. Thesaurus Phrasium Poetic.	196. Sinopsis totius juris.
171. Speculum quaestionum.	197. Marci Fabij,
172. Loci Argumentor. Legales.	198. Tres partes comentariorum in uno volumine.
173. Evangelia Dominicalia.	199. Jacobi Pontanij.
174. Mercurij Gallobelicum.	200. Nicolai Vegelli.
175. Annotationes Scholasticae.	201. Libellus Germanicus.
176. De Statu Religionis et Reipubl. Carolo quinto.	202. Mercurij Gallobelen.
	203. De quatuor partibus grammaticae.
	204. Phisica Peripathetica.
	205. Meteorum.

¹⁾ Gallipolis descriptio et liber de situ Iapygiae Básel 1858.

²⁾ Szabó Károly »Régi M. Könyvtár« 222. l.

206. Cronikor Turcicor.	235. Mercurij Gallobelici.
207. Bellum Sexennale.	236. Joannis Sturmij.
208. Liber germanicus.	237. Selectae Christiani Orbis delitiae.
209. Assertio.	
210. Quartae Partis Comment.	238. Chronicon Hyerosolimitar.
211. Catechesis.	239. Compendium Theologiae.
212. Millenarius Sextus.	240. Breviarium Strigoniense.
213. Aristoteles.	241. Comentarior de Statu Religion. Regnor. Galliae.
214. Mercurij Gallobelici succentoriati.	242. Haeticorum Cathalogus.
215. Institution. Dialecticae.	243. Pomponius et Sion orbis.
216. Angeli Pontani et alior viror.	244. Isagoges.
217. Francisci Patrici.	245. Joannis Sturmij.
218. Scanderbegus.	246. Comentarior. de Statu Religion.
219. Petrus Ransanus.	
220. Cornelij Taciti.	247. Aldimanutij Romani.
221. Liber germanicus in certo authore.	248. Liber Germanicus cum figuris Equor.
222. Item Liber Germanicus.	
223. Matthiae Dresserij.	249. Item Germanicus Liber.
224. Commentaria in posteriorum Aristotell.	250. Theodori Gazae.
	251. Thucididis.
225. Tract. .ibus tegendis Civitt.	252. Calendarium Historicum.
226. Ap . . . itum Mercurij gallobelici.	253. Epistolae Divi Pauli Appli.
227. Oration. Argen.	254. Mercurij Gallobelici.
228. Scriptus liber in libro Arëlis de Coelo. ¹⁾	255. Educationis Puerilis linguae.
229. Hyeronimi Osorij.	256. Mathiae Dresserij.
230. Matthiae Sturliwij.	257. De Imperio Ot(tomanico).
231. Quinctus Horatius Flaccus.	258. Initia doctrinae(christianae).
232. Schola Rhetoricae.	259. Arithmetica.
233. Academiæ. celebrium.	260. Breviarium Olomucense.
234. Historiar. et Cronicor. totius mundi.	261. Gregorij Trabesuntij.
	262. Mercurij Gallobelici.
	263. Nova et succincta verba.
	264. Unio desidentium.

1) Valószínűleg azon kézirat, melyet Argyropulos humanista görög-ből latinra fordított és Vitéz Jánosnak ajánlott.

265. Liber Germanicus incerto auctore.	288. Philippi Melanthonis.
266. Liber dedicationis ad Adamum Carolum.	289. Marci Tulij Ciceronis.
267. Joannis Corddeij.	290. Martini Crussij.
268. De secunda Valetudine.	291. Thesaurus conscriben. Epplar.
269. Liber iterum Germanicus Georgen nuncupatus.	292. Vindiciae hungariae.
270. Electio Trigoniana.	293. Liber quid. scriptus incerto auctore.
271. Anatomia sacra humanae conscientiae.	294. Matthaei Drosserij.
272. Philippus Decius de Regulis Juris.	295. Senecae Philosophi.
273. Epigramata in defension. libertate christiana.	296. Prologus in librum 2.
274. Bellum Jesuiticum.	297. Historiae German. Ignatii Loyolae.
275. Oration Marci Tull Ciceron. volumen.	298. Petri Bembi Cardinalis.
276. Apophtegmatum S. Erasmi.	299. Examen Theologicum.
277. Joachimus Camerarius.	300. Orbis terrae succincta Explicatio.
278. Geor. Macropedij.	301. Psalterium Davidis et alior.
279. Latini sermonis observation.	302. Rudolphi Smolij.
280. Justi Lipsii Politicor.	303. Disputationes in partes oration. Rhetoricae.
281. Joannis de Sacro Busto.	304. Mercurij Gallobelici de statu Religion.
282. Salomon hungaricus.	305. Historiae Ecclesiasticae.
283. Az Szent irásrul.	306. Epistolae nuncupator.
284. Quaestion. Rhetoricae.	307. Chronicon.
285. Jacobi Sadoleti Episcopi.	308. Enchiridion militis christiani.
286. Joannis Rionali.	309. Defensio Libert. christianae
287. Pazmany Peter által való felelet az Magyary Istvan Sarvari Praedicator irt könyvire.	310. Hyeronimi Osorij.
	311. Prosardi.
	312. Annotationes Justi Jonae.
	313. Haesiodi opera et dies.

Ad cujus quidem pfati Testimonii nri fidedignam relationem praesentes litteras nras relatorias testimoniales Authentico Sigillo hujus Eccliae nostrae roboratas memor. Mgfcis Dnis Stephano Nicolao et Danieli Révay Jurium suorum futuram ad

cautelam necessarias dedimus et concessimus. — Datum Feria 5ta pxima post Festum Omnium Sanctorum Anno 1651.

Lecta et correcta per Jur. Notarium ejusd. Conventus.«¹⁾

* * *

Eddig az oklevél, mely a Révay-könyvtár 1651-ik évi állományából 273 munkát sorol fel.

A jámbor Conventualis, ki a lajstromot készítette, keveset értett dolgához; németül egy szót sem tudott, és azon felül igen gépíes felületességgel végezte munkáját, úgy, hogy az utókornak fellette sok kívánni valót hagyott felderíthetlennül. Azonban vegyük a mint van, így is becses, mert magánember birtokában látunk egy a kor és hely viszonyait tekintve minden esetre jelentékeny és úgy szellemi, mint anyagi mérvben tetemes értékű könyvgyűjteményt, mely Szklabina urainak becsületére válik: mert hosszas és sok költség reáfordításáról, és a tudományok mindennemű szakjaira terjeszkedő érdekről tanuskodik.

A jegyzett 313 tétel leszállítandó, mert sok munkából egyes kötetek külön vétettek fel; vagy 40 van ilyen. Ezeket leszámítva marad még mindig 273 tétel. A lajstromzónak ügyetlenségéből a címek hiányosak vagy érthetetlenek, úgy, hogy sokat bajos vagy lehetetlen felismerni, miért az osztályozás is csak megközelíthető. Nagyjában egyelőre érinthetni, hogy körülbelül:

Theologia és Religionaria = 65, Juridico-politica = 35, Historica, Chronologica = 22, Rhetorica, Grammatica = 16, Hellen s Római Classicus = 17, Physica, Medica s eff. = 10, Philosophica = 6, határozottan jelezhető; a fenmaradó harmadrészből pedig még sokat fog rostálni s besorozni a bibliographiai kor- és szakismerő. Ilyennek közlő magát nem vallhatván, átengedi a tüzetesb vizsgálatot hivatottabb tárgyalónak, ki a képet illetékesben fogja kikerekíteni.

¹⁾ Egykorú kiadvány, mint másodlat pecsét nélkül. Családi levéltár, Bánffy-Révay osztály, $\frac{A. M.}{B. R.}$ Elench. sig: la: fasc. SSS. No. 29.